

16.01.2023

POL-2023-1367

Eduskunta hallintovaliokunta

Hallintovaliokunta 17.01.2023 / HE 275/2022 vp / Asiantuntijapyyntö

Lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle HE 275/2022 vp laiksi poliisilain muuttamisesta

1 Asia

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallituksen asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esitykseen HE 275/2022 vp.

Lausunto on samansisältöinen kuin lakivaliokunnalle 10.1.2023 annettu lausunto.

2 Lausunto

2.1 Yleistä esityksestä

Hallituksen esityksessä esitetyt poliisilain muutoksia pidetään lähtökohtaisesti kannatettavina ja perusteltuina. Poliisilain 5 luvun salaista tiedonhankinta koskevia säännöksiä on esitetty tarkennettavaksi pakkokeinolain 10 luvun salaisia pakkokeinoja koskevia muutosesityksiä vastaaviksi.

Lausunnossa ei ole käsitelty kaikkia lakimuutosesityksiä, vaan nostettu esille keskeisimpiä huomioita.

2.2 Poliisilain 2 luku

3 § *Etsintäkuulutetun ja muun henkilön kiinniottaminen*. 3 §:n 1 momentin loppuun ehdotetaan lisättäväksi uusi virke, jonka mukaan poliisimiehellä olisi oikeus ottaa kiinni myös muu henkilö, jonka tuomioistuimien on määrännyt noudettavaksi tuomioistuimeen, vangittavaksi tai otettavaksi säilöön.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on pitänyt ongelmallisena kysymystä siitä, onko säädösperusta menettelystä oikeuteen tuotavaksi määrättyjen henkilöiden osalta asianmukainen – mukaan lukien se, miten menettely etsintäkuulutuksista noutoasioissa on järjestetty (EOAK/23/2017).

Poliisihallitus ja Keskusrikospoliisi ovat aiemmin valmisteluvaiheessa tuoneet esille ongelman, että etsintäkuulutuksen määritelmää ei ole laissa säädetty. Lakimuutosesitys vastaa ongelmaan tuomioistuimeen noudettavien kohdalla, mutta myös etsintäkuulutamisesta ja se edellytyksistä ja viranomaisten välisestä yhteistyöstä tulisi säätää laissa.

2.3 Poliisilain 4 ja 7 luku

Poliisihallitus ja Keskusrikospoliisi ovat esittäneet valmisteluvaiheessa tarpeellisia muutoksia mm. poliisilain 4 luvun 2 ja 3 §:iin. Nämä on kuitenkin jätetty esityksestä pois. Poliisin tiedonhankintaa koskevia säännöksiä ja toimivaltuuksia tulisi ehdottomasti tarkastella kokonaisvaltaisesti, jotta voidaan estää, paljastaa ja torjua erilaisia uusia uhkia voimakkaasti muuttuneessa ja edelleen muuttuvassa toiminta- ja turvallisuusympäristössä.

Kyse on varsin merkityksellisestä asiasta, eikä suinkaan aina ole kyse salaisista keinoista ja syvälle kansalaisten yksityisyyden suojaan menevistä tiedoista, vaan arjen turvallisuudesta ja poliisille kuuluvien tehtävien tehokkaasta hoitamisesta siten, että kansalaisten ja yhteiskunnan turvallisuudesta voidaan huolehtia nykyistä paremmin.

Voimassa oleva lainsäädäntö (esim. poliisilain 7 luvun 2 § Tietojen antaminen vaitiolovelvollisuuden estämättä) ei mahdollista poliisille ja muille viranomaisille riittäviä mahdollisuuksia esimerkiksi oma-aloitteiseen tietojenvaihtoon uhkien torjumiseksi. Nykyiset salassapitosäännökset ja erityisesti säännösten tulkinnat eri viranomaisissa estävät tarpeellisen tietojenvaihdon. Tarpeet painottuvat mm. huolta aiheuttavien henkilöiden tunnistamiseen ja riskien arviointiin moniviranomaisyhteistyössä ennen konkreettisen uhkan syntymistä tai vakavan rikoksen tekemistä.

Esimerkiksi voimassa olevan poliisilain 4 luvun 2 §:ssä säädetään poliisin tiedonsaantioikeudesta viranomaiselta. Säännöksen mukaan *poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista poliisille tai tietojen käyttöä todisteena ole laissa nimenomaisesti kielletty tai rajoitettu.*

Säännöksen loppuosassa todistamiskiellon alaisuuteen *”tietojen käyttöä todisteena ole laissa nimenomaisesti kielletty tai rajoitettu”* liittyvän viittauksen voimassa oleva tulkinta estää poliisia saamasta niitä salassa pidettäviä tietoja toiselta viranomaiselta, joita kuitenkin lainsäätäjällä on tarkoittanut poliisin saavan. Korkein hallinto-oikeus on kuitenkin ratkaisussaan 2010:42 perustellut lainsäätäjän tarkoitusta;

”Poliisilain 35 §:n 1 momentti (nykyisen poliisilain 4 luvun 2 §) on tulkinnanvarainen, eikä siitä käy selvästi ilmi, millaiseksi säännöksen suhde oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentin 1 kohtaan (nykyisen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun virkasalaisuutta ym. koskevat säännökset) on tarkoitettu. Lain esitöiden mukaan säännöksellä on tarkoitettu perustaa poliisille oikeus saada toisilta viranomaisilta salassa pidettäväksi säädettyä tietoa. Tähän nähden on ilmeistä, että säännöksen tavoitteena on ollut säätää sellaisesta poikkeuksesta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1

*momentin 1 kohtaan, jonka mukaan virkasalaisuus ei estä tiedon ilmaise-
mista poliisille esitutkintaa varten. Muunlainen tulkinta olisi tavoitteeseen
nähdén epälooginen, koska tässä tapauksessa säännös ei oikeuttaisi lain-
kaan salassa pidettäväksi säädetyn tiedon saamiseen. Tämä johtuu siitä,
että virkamies on julkisuuslain 23 §:n mukaan aina vaitiolovelvollinen sa-
lassa pidettäväksi säädetystä seikasta. ”*

Säännöksen muunlainen tulkinta estää poliisia saamasta vastoin lainsäätä-
jän tarkoitusta salassa pidettäviä tietoja, koska salassa pidettävät tiedot
ovat monesti todistamiskiellon alaisia, liittyvätpä ne tiedot vaikkapa tervey-
denhuollon tai sosiaalihuollon asiakkuuteen taikka muuhun viranomaisen
salassa pidettävään tietoon.

Toisena esimerkkinä voidaan mainita kadonneen henkilön etsintä, joita po-
liisilla on päivittäin¹. Etsintätoimenpiteiden suuntaamiseksi on tärkeää, että
poliisi saa tiedon paikalliselta sairaanhoitopiiriltä, onko esim. kateissa oleva
vanhus sairaalahoidossa. Sairaanhoitopiirit / sairaalat ovat kieltäytyneet
antamasta tietoa sairaalassa olevista henkilöistä potilassalaisuuteen vedo-
ten. Näissä tilanteissa kyse ei kuitenkaan ole kadonneen henkilön tervey-
dentilaan liittyvistä tiedoista, vaan ainoastaan siitä, onko henkilö turvassa
sairaalassa. Tietoa ei käytetä todisteena, ja poliisi on edellä kerrotun mu-
kaisesta salassapitovelvollinen, joten potilassalaisuuden ei voida katsoa
vaarantuvan näissä tilanteissa.

Viranomaisten välisen tietojenvaihdon vaikeus on havaittu myös viran-
omaisten Ankkuritoiminnassa. Ankkuritoiminnan käsikirjassa² todetaan,
että toimijoiden keskinäisen tietojenvaihdon lähtökohtana on nuoren kirjalli-
sesti antama suostumus tietojen vaihtamiseen.

2.4 Poliisilain 5 luku

Keskusrikospoliisi lausuu tarkemmin poliisilain 5 luvun esityksistä. Keskus-
rikospoliisin esittämät muutokset ja tarkennukset ovat kannatettavia. Halli-
tuksen esityksen ulkopuolelle on jäänyt useita tarpeellisia poliisilain 5 luvun
muutosesityksiä, joita olisi tarve valmistella ja perustella tarkemmin.

Poliisitarkastaja

Kari Siivo

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi
16.01.2023 klo 08:54. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

¹ Poliisi kirjaa vuosittain n. 900 - 1000 kadonnut henkilö -ilmoitusta. Tämän lisäksi kadonnut henkilö tehtäviä on päivittäin.

² [Ankkuritoiminnan käsikirja \(valtioneuvosto.fi\)](#) 2.1 Tiedonvaihto ankkuritoiminnassa

Liitteet

Jakelu

Eduskunta hallintovaliokunta

Tiedoksi

Poliisihallitus esikunta